

הקדמה

תקיעת שופר בראש השנה היא מצוות עשה מן התורה. ראש השנה מכונה בתורה כ"יום תרועה" ו"זכרון תרועה", וחז"ל למדו מכך שיש מצווה להריע בשופר בראש השנה. את האופן בו אמורים לתקוע בשופר למדו חז"ל מתיאורי התקיעה במצוות היובל, ובהתאם לכך הם הורו לתקוע שלוש פעמים בראש השנה. כמו כן הם התקינו שלושה רצפים של תקיעות הכוללים שלושה סוגים של קולות: תקיעה - קול ארוך ומושך. שברים - שלושה קולות קצרים. תרועה - מספר רב של קולות קצרים ביותר (לפחות תשעה). תוקעים בכל רצף 30 קולות (18 תקיעות, 6 שברים, 6 תרועות) ומוסיפים עוד 10, כך שבסה"כ אנו מצויים לשמוע 100 קולות בכל ראש השנה. כאשר ראש השנה חל בשבת, לא נוהג לתקוע בשופר. מצוות השופר מקושרת לרוב להתעוררות הלב ולחשבון הנפש שאנו עורכים בימים הנוראים, קול התרועה מעורר אותנו להרהר במעשינו ולשוב אל הלב ואל האלוהות.

כשופר הרם/י קולך

(ישעיהו נח, א)

"אז יתקע בשופרות לפתוח שערי שמיים" (אברהם חלפיו)

סדר תקיעת שופר

- א למנצח לבני-קרר מן מור.
ב כל-העמים, תקעו-כה; הריעו לאלהים, בקול רנה.
ג כפי-יהוה עליון נזרא; מלה גדול, על-כל-הארץ.
ד ידבר עמים תחתינו; וילאמים, תחת רגלינו.
ה יבחר-לנו את-נחלתנו; את גאון יעקב אשר-אהב סלה.
ו עלה אלהים, בתרועה; יהוה, בקול שופר.
ז זמרו אלהים זמרו; זמרו למלכנו זמרו.
ח כי מלה כל-הארץ אלהים-- זמרו משכיל.
ט מלה אלהים, על-גוים; אלהים, ישב על-כסא קדשו.
י נדיבי עמים, נאספו-- עם, אלהי אברהם:
כי לאלהים, מגני-ארץ-- מאד נעלה.
תהילים מז, א-ו

תוקעים 30 קולות:

תקיעה שברים תרועה תקיעה:
תקיעה שברים תרועה תקיעה:
תקיעה שברים תרועה תקיעה:

תקיעה שברים תקיעה:
תקיעה שברים תקיעה:
תקיעה שברים תקיעה:

תקיעה תרועה תקיעה:
תקיעה תרועה תקיעה:
תקיעה תרועה תקיעה גדולה:

יאמר הש"ץ זה בקול רם והקהל חוזרים:

אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניו יהלכון:
בשמה יגילון כל היום, ובצדקתה ירומו:
כי תפארת עזמו אתה, ובצדקתה תרום קרננו:

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה:
קולי שמעת, אל תעלם אזנה לרוחתי לשועתי:
ראש דברה אמת, ולעולם כל משפט צדקה:
ערב עבדך לטוב, אל יעשקני ידים:
שש אנכי על אמרתך, כמוצא שלל רב:
טוב טעם ודעת למדני, כי במצותיך האמנותי:
נדבות פי רצה נא ה', ומשפטך למדני:
עלה אלהים בתרועה, ה' בקול שופר:

תקיעה או שמיעה, על מה אנו מצוויים?

חלקו חכמי ישראל על מה אנו מצוויים, האם אנו מצוויים לתקוע בשופר או לשמוע את השופר? במקרא נאמר לתקוע אולם אנו יודעים שהמצווה היא בעצם לשמוע. ואכן חלקו על כך רבינו תם והרמב"ם. רבינו תם סבר שהתקיעה היא תחליף לתפילה, ומטרתה לעורר את רחמי האל שיחוס עלינו ולכן על כל אדם לתקוע בעצמו כשם שהוא מצווה להתפלל על עצמו. הרמב"ם סבר שהתקיעה מטרתה לעורר את האדם ולכן עדיף שכל אחד ישמע את קול השופר ויתעורר ממנו.

ואכן, נפסקה ההלכה ע"פ הרמב"ם ואנו מצוויים לא רק לשמוע את התקיעה, אלא לתת לה לחלחל אל נפשנו ולעורר אותנו אל התשובה.

"ויבחדש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם, יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א). נצטוינו בתורה לתקוע בשופר בראש השנה, ואע"פ שזה גזירת הכתוב, רמז יש בו: עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל - הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טוב"

רמב"ם הלכות תשובה ד' ג'

כוונת הלב בשמיעת תקיעת השופר

עיקר המצווה היא בכוונת הלב ולא די בשמיעה בלבד:

התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפֶּטֶס, אם קול שופר שמע, יצא. ואם קול הברה שמע, לא יצא. וכן מי שהיה עובר אחרית בית הכנסת, או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ושמע קול שופר או קול מגלה, אם כוון לבו, יצא. ואם לאו, לא יצא. אף על פי שזה שמע וזה שמע, זה כוון לבו וזה לא כוון לבו:

מסכת ראש השנה פרק ג'

פרשנות מסורתית על השופר ותקיעותיו

תקיעה בשופר של אייל -
זכר לעקדת יצחק שלפי המסורת קרתה
בראש השנה

כְּשֶׁשָׁב אַבְרָהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה בְּשָׁלוֹם, תָּרָה אָפוּ שֶׁל סַמְאֵל, שָׂרָאָה שְׁלֵא עָלְתָה בְּיָדוֹ תְּאוֹת לְבוֹ - לְבַטֵּל קִרְבָּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. מַה עָשָׂה? הֲלָהּ וְאָמַר לְשָׂרָה: לֹא שָׁמַעְתְּ מַה נַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם? אָמְרָה לוֹ - לֹא. אָמַר לָהּ: לְקַח אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנֵה וְשָׁחֲטוּ, וְהִקְרִיבוּ עַל עוֹלַת מוֹקְדָה. הִתְחִילָה בּוֹכָה וּמִיָּלְלַת שְׁלֵשׁ בְּכִיּוֹת כַּנְּגֵד שְׁלֵשׁ תְּקִיעוֹת, שְׁלֵשׁ יְלָלוֹת כַּנְּגֵד שְׁלֵשׁ יְכָבוֹת וּפְרָחָה נְשַׁמְתָּה וּמְתָה.

ילקוט שמעוני פרק כג

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לְמָה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל? אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּקְעוּ לְפָנַי בְּשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל כְּדֵי שְׂאֲזַכֵּר לְכֶם עֲקֵדַת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, וּמַצְלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ עֲקֵדַתְּם עֲצַמְכֶם לְפָנַי. בבלי, ראש השנה טז ע"א

מלכויות זכרונות ושופרות

אמר רבה: אמר הקב"ה אמרו לפני בר"ה מלכויות זכרונות ושופרות. מלכויות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיבא לפני זכרונכם לטובה, ובמה -

בשופר"

תלמוד בבלי, מסכת ראש השנה, דף ל"ד, עמוד ב'

תפילת מוסף של ראש השנה מחולקת לשלושה חלקים, מלכויות זכרונות ושופרות, לכל חלק יש ברכה מיוחדת וכל חלק מסתיים בשלושים תקיעות שופר.

א. מלכויות - הקב"ה מולך על העולם. פסוקי המלכות מבטאים את עצם העובדה שהקב"ה הוא מלך העולם.

ב. זכרונות - יושב למשפט - זוכר וזן את העולם - התייחסות אל כל הפרטים.

ג. שופרות - בחינת התיקון העיתידי, שופרו של משיח (גם השופר שבמעמד הר סיני מבטא בחינה של לעתיד לבוא שהייתה במעמד

פרשנות מודרנית על תקיעות השופר

מתי אנחנו במיצר? כיצד נהפוך את המצר למרחב?

בספרו "ספר השתפכות הנפש" (רבי נחמן מברסלב, ספר השתפכות הנפש - אות סח, סימן רע"ט) רבי נחמן מברסלב קושר בין צורתו של השופר לבין הלך הרוח הרגשי של המתפללת והמתפלל, בו אדם בא להתפלל אך מוצא את עצמו שקוע כל כך בצרותיו הגשמיות, צרות הנפש והגוף, עד שאין הוא יכול לשאת את קולו בתפילה. המועקה יושבת כגוש על מיתרי הקול וחוסמת את מעבר הקול. רבי נחמן מזמין אותנו להיות במקום הצר הזה. לחוות אותו, להרגיש אותו, לבכות אותו, להתעורר ממנו. כאשר האדם מאפשר לעצמו להתעורר מן המקום הצר, הוא או היא יצאו משם אל תוך מרחב התפילה, למקום שבו המילים מסתובבות באופן חופשי ובלתי מופרע בין האדם לבין אלוהיו, כמו תנועת הקול מצידו הצר של השופר אל צידו הרחב. כאשר אנו מצליחות ומצליחים להתפלל מתוך מיצרי נפשנו, אנו הופכות והופכים בעצמנו לכלי השופר: "זוהו בחינת שופר שהרחב הוא למעלה והקצר הוא למטה אצל הפה. כפי הכתוב בתהלים "

וְדַבַּר פִּי בְצַר לִי."

הרבה יעל קריא

כוונות לתקיעה, שברים תרועה

תקיעה: מה "תוקע" אותנו בחיינו? מה יאפשר לנו לצאת מן המקום הזה? האם המקום התקוע משרת אותנו או מעכב אותנו?

שברים: מהם השברים שיש בחיינו? האם נוכל ליצור מהם משהו חדש? לרפא אותם או לשמור עליהם כעדות? כזיכרון? מה היו נקודות השבירה שלנו בשנה הזאת? כיצד נשכיל לא להגיע אליהן בשנה החדשה?

תרועה: מה גורם לנו להריע? לשמוח בחלקנו? להוציא מפינו קול שמחה ספונטני? שיר הלל?

הרבה יעל קריא

שירה עברית מודרנית

קול גלגל

**מילים: על פי ספר הזוהר, פרשת ויחי
לחן: אברהם טל**

קול גלגל המתגלגל ממטה למעלה,
מרכבות סתומות הולכות ומתגלגלות.

קול נעימות עולה ויורד,
הולך ומשוטט בעולם.

קול שופר נמשך בעמקי המדרגות,
ומסובב הגלגל סביב.
זהו קול, זהו קול, קול גלגל עולה ויורד.

שופרות

נעמה הנקין

לא בהרִכַּנְת ראש ולא בכפיפת גוף.
גוי זקוף ומתוח שלא להחמיץ את
הרגע ההוא כשהשברים נאספים לכדי
תקיעה גדולה ושלמה.
ויהי קול השופר הולך וחזק מאד,
וביד קלה אני מסיטה את מלמלת המחצה
שבין חדרי לבי, שם אתה עומד ומתפלל
בפנתך ואני בפנתך,
ואין קרבה גדולה אליו מזו שבקרבתך.
והרגע נאסף
והנה כבר מוסף.
אשרי יושבי ביתך.

